

→ Röportajlar: Gülder Demir

DEİK Türk-Ortadoğu İş Konseyleri Koordinatör Başkanı Mehmet Habbab:

Körfez'den rahat 25 milyar dolar gelir

DEİK Türk-Ortadoğu İş Konseyleri Koordinatör Başkanı olan ve Ortadoğu'da yaptığı petrol yatırımlarıyla tanınan işadamı Mehmet Habbab; Arap ülkelerinin 500 milyar dolara yakın serbest dolaşan paraları olduğunu söyledi ve "yüzde beşini çeksek yeter" dedi.

DEİK geçen sene aldığı kararla 67 ülkenin iş konseylerini Ortadoğu İş Konseyleri adı altında birleştirdi. Bu sene DEİK Ortadoğu İş Konseylerine Arap İş Adamları Federasyonları da katıldı. Üyeleri, Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Körfez ülkeleri. OPEC'in Arap ülkeleri olan Arap İşadamları Federasyon'u 20 milyar dolarlık bir ticaret hacmini temsil ediyor. DEİK Ortadoğu İş Konseyleri ve DEİK Türk-Lübnan İş Konseyi Başkanı Mehmet Habbab ile Türkiye'nin Ortadoğu ülkekeleriyle gelişen ekonomik ilişkileri ve Ortadoğu petrolü üzerine konuştuk. Ortadoğu ülkeleriyle uzun yıllardır yaptığı yatırımlarla tanınan Mehmet Habbab, aynı zamanda 2006'da 500 milyon dolar ciroya ulaşan Delta Petrol ve Transteknik Holding'in Yönetim Kurulu Başkanı.

DEİK Ortadoğu İş Ortadoğu İş Konseyleri Başkanı ve yanılmıyorsam yaklaşık 28 yıldır bölge ülkeleriyle iş yapan bir işadamı olarak Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri arasındaki ticari ilişkilerimizin durumu nedir?

Mehmet Habbab: Komşu ülkelerle olan

özellikle Ortadoğu Arap ülkeleriyle 1995'de yaklaşık iki milyar 800 dolarlık bir ticaretimiz vardı. Bunun 1.8 milyar doları petrol, geri kalanı ise petrol olmayan mamüllerdi. 2005'de bu ticaret 17.5 milyar dolara çıktı. 2006 rakamları henüz açıklanmasa da tahmini rakam 7-8 milyar dolara yakın petrol, 12-14 milyar dolar petrol dışı mamüller. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi, on yıl içinde Ortadoğu ülkeleriyle ticari ilişkilerimiz büyük bir yükseliş yaşadı. İş olarak son dört, beş senede çok gelişti bugün gelinen noktada 21-22 milyar dolara yakın iş hacmimiz var. Irak'ta 2005 senesinde 7.5 milyar dolarlık iş hacmimiz vardı 2006'da bu rakam dört milyar dolara düştü. İran'la da 1.5-2 milyar dolarlık bir iş hacmimiz var. Ürdün de 300-400 milyon dolarlık bir iş hacmimiz olduğunu sanıyorum. Lübnan'da savaş olmasaydı 450 milyon dolarlık ticari ilişki bekliyorduk.

Ortadoğu ülkeleriyle iş hacminin bu muazzam gelişmesini siz neye bağlıyorsunuz?

Öncelikle belirtmeliyim ki Türkiye'nin Arap ülkeleriyle yakınlaşmasının ticari ilişkilerimizin gelişmesinde büyük etkisi var. Bugün AKP hükümeti ile Türk ekonomisinde oluşan istikrarla birlikte Arap sermayesi Türkiye'ye gelmeye başladı. Arap dünyasından Türkiye'ye yatırımcılar gelmeye başladı. Bunun en son örneği Telekom, ayrıca bankalar alındı, gayri menkuller alınıyor. Kısaca Körfez ülkeleri ile petrol işleri, banka açma turiz açısından bir gelişme yaşıyoruz. Bütün bu gelişmelerin perde arkasında Sayın Başbakanımız R. Tayip Erdoğan'ın ve Ticaret Bakanımız Kürşat Tüzmen'in Ortadoğu ülkelerini ziyaret etmelerinin büyük etkisi oldu. Aynı zamanda DEİK'in de ticari ilişkilerin gelişmesinde büyük rolü oldu. Arap işadamlarıyla geçmişte neden ilişkileri geliştirmediğimizi konuştuğumda şu cevabı alıyorum. "400 sene Osmanlının altında yaşadık ve iyi, kötü geçindik. 1918'de sonra Türkiye tamamen Arap dünyasından koptu ve yüzünü tamamen Batıya çevirdi. İşadamı olarak Türkiye'ye gelip yatırım yapmak istedik, ama iş adamlarınız bize sırtını çevirdi. Sırtını çevirince demek ki bizi istemiyorlar dedik. Biz de gidip Mısır'da, Ürdün'de, Sudi Arabistan'da yatırım yaptık." Aynı soruya Türk işadamlarına yöneltiğimde "biz 400 yıl bir arada yaşadık, ama Arap işadamları İngilizlerle, Fransızlarla bir olup bize düşman kesildiler" deniyor. Anlaşılan geçmişte iki taraf arasında bir diayalog eksikliği, boşluk oluşmuş. Bu eksiklik 1918'den bugüne kadar sürmüş. DEİK olarak biz bu eksiklikleri ortadan kaldırmaya çalışıyoruz. Özellikle DEİK ile TOBB ortak çalışmasının büyük yararını gördük.

DEİK'in TOBB'la ortak sürdürdüğü çalışmalar konusunda bilgi verir misiniz?

En son TOBB üniversitesi programı üzerinde çalışıyoruz. Her sene Ortadoğu ülkelerinden 30-40 öğrenci TOBB'da okuması demek 3-4 sene sonra mezun olan öğrencilerin her biri Türkiye'nin gönüllü kültür elçileri olarak ülkelerine dönmeleri anlamına gelmekte. Örneğin bugün Pakistan'ın Cumhurbaşkanı olan Pervez Müşerref Ankara'da okudu. Kendisi Türkiye'yi ve özellikle İstanbul'u çok sever. Bugün Amerika tüm dünyada neden çok tutuluyor? Amerikada bugün okuyan sekiz bin Türk öğrenci var, dünya ge-

nelinde ise iki, üç milyon öğrenci var. Amerika her sene iki, üç milyon öğrenci mezun ediyor. Dolayısıyla Amerika her yıl dünyanın çeşitli ülkelerine iki, üç milyon gönüllü elçi gönderiyor. Bu 30 senede en az 200 milyon kişi olur. Onun için dünyada çok insan Amerika'yı ço seviyor ve Amerikalılara karşı bir senpatileri var.İnsanlar gençlik yıllarında edindikleri izlenim çok önemlidir ve yaşamının sonuna kadar da o izlenimleri unutmaz.

İşte bu nedenle bence Türkiye'de kültür elçileri yetiştirmeli. On senede bunu yapabilirsek Türkiye'nin dünyadaki gelişmesi çok farklı olacaktır. Ayrıca TOBB'un inovasyon projesi de çok önemli ve zaman isteyen bir proje. Bence bu projenin henüz çok iyi bir tanıtımı yapılamadı. Yapılacak konferanslarla ve büyükelçiliklerimizin çalışmalarıyla TOBB'un inovasyon projesinin iki veya üç sene sonra büyük avantajları görülecektir.

Tekrar Ortadoğu ve Türkiye ekonomik ilişkilerine dönersek, Türkiyeli işadamları Ortadoğu ülkelerinde hangi sektörlere daha çok yatırım yapıyor?

Müteahhitlik, tekstil, gıda ve ulaştırma sektörlerinde çok iyiyiz. Turizmde de iyi olma çalışmalarımız var. Daha çok müteahhitlik işleri çok alıyoruz. Türkiye olarak şu anda portföyümüzde dünya genelinde üç, beş milyar dolara yakın müteahhitlik işleri var.

Bunun 20 küsuru Ortadoğu ülkelerinden ve biliyorsunuz müteahhitlik işleri genellik en az iki yıllık olur. Bu da 6-7 milyar dolarlık bir gelirimiz olduğunu gösterir. Bugün gelişmiş ülkelerin hepsi kendi komşusuyla iş yapıyor. Komşularla iş yapınca ilişkiler de düzeliyor. Türkiye'nin altı yıl önce komşularıyla yüzde üç olan payı geçen yıl yüzde 14'e çıktı, bu iyi bir gelişme, 20 milyar doların yüzde üçü yerine 50 milyarın yüzde 14'ü, bu 600 milyondan yedi milyar dolara çıkmış demek.

Son yapılan Türk-Arap Ekonomik Forumu da gösterdi ki, Araplar Türkiye'de özellikle gayrimenkul alanında iş yapmak istiyor, değil mi?

Sadece gayrimenkulde değil, bence her alanda iş yapmak istiyorlar. Son bir yılda, on milyar doların üzerinde yatırım yaptılar ve daha da yapıyorlar. Telekom'a 6.5 milyar dolar Araplar'dan geldi. Daha çok gayrimenkule ya da bunun gibi likiditesi yüksek (çabuk nakite çevrilebilir) işlere yatırım yaparlar. Bir arabın 100 lirası varsa 90 lirası nakit ya da likit yatırımdadır.

Bizler ise bu açıdan çok daha iyi durumdayız. Türk işadamları ya da Türk zengini artık 100 lirasının 90 lirasını fabrikaya yatırıyor, 10 lirasını likid tutuyor. Şimdi Arap işadamları da bunun farkında. Türkiye ile sanayi ortaklıklarına girebilirler. Sayın Başbakan geçen sene "Körfezde 300 milyar dolar var; bunun yüzde beşi bize gelse" demişti. Şu anda körfezde 500 milyar dolar var ve yatırıma hazır. Araplar artık ABD'ye Avrupa'ya yatırım yapmak istemiyorlar.

Ortadoğu'yu en iyi bilen isimlerdensiniz. Sizce Türkiye Arap ülkelerinden ne kadarlık bir yatırım çeker?

Şu anda Araplar'ın 500 milyar dolara yakın dolaşan serbest paraları var. Bunun yüzde beşini

Körfez Bölgesi çok gelişecek

Irak petrol akışı ve Bakü-Ceyhan petrol boru hattının hizmete girmesiyle birlikte "İskenderun'un 120 milyon tonluk bir körfez olacağını" söyleyen DEİK Türk-Ortadoğu İş Konseyleri Koordinatör Başkanı Mehmet Habbab, "Bu bin iki yüz koca gemi demek ve bir geminin limana yanaşması ayrılması 80-100 dolar. Körfez çok gelişecek, Doğu ve Güneydoğu çok kalkınacak" diyor.

Bu bölgeye yönelik yeni projeler üzerinde çalıştığını söylemekle birlikte Habbab, asıl potansiyeli Irak'ta görüyor. ABD Savunma Bakanlığı'nın Irak'ta kullanılacak petrol ürünlerinin alımıyla ilgili toplam 200 milyon dolarlık ihaleyi kazanan altı şirketten birinin başkanı olan Habbab, bu ülkedeki faaliyetlerini ve diğer Türk firmalarına tavsiyelerini şöyle aktarıyor:

"Dörtyol'un günlük kapasitesi 110 bin ton, hergün 600-700 kamyon mal getiriyor, boşaltıyor. İtalya'dan benzin, mazot alıp Körfez ülkelerine, Rusya'ya, Romanya'ya, Irak'a gönderiyoruz. Irak'tan altı numara dediğimiz fuel oili alıp İtalya'ya, Fransa'ya hatta Singapur'a kadar ihraç ediyoruz. Irak'ta bu piyasanın en büyüğüyüz, pazar payımız yüzde 60-70'lerde.

Delta Petrol olarak zaten 1990 yılına kadar bu pazara çalışıyorduk, sonra ambargoyla bu pazar kapandı, bizde Türk Cumhuriyetleri'ne yöneldik. 90'larda Türk Cumhuriyetleri'nde olan imkan şimdi Irak pazarında var. Yeniden bir ülke inşaa edilecek, hem de zengin bir ülke. Günlük kapasitesi 3 milyon ton varil, yani günlük 90 milyon dolar geliri var bu ülkenin, Habur'dan günde 3 bin 500 kamyon geçiyor, bu 70 bin ton mal demek.

çeksek bile yeter. Türkiye'nin 25 milyar doları rahatlıkla çekebileceğine inanıyorum.

Türkiye'nin Ortadoğu petrol sektöründe pozisyonu ne olacak?

Türkiye gaz ve petrolde bir merkez olmaya başladı. Bugün Ceyhan Körfezi'nin küçük bir Rotterdam olacağına inanıyorum. Irak petrolü Ceyhan'a akıyor. Azerbaycan'dan çıkan petrol BTC hattıyla Ceyhan'a akıyor. Gazprom Ceyhan'a akacak. Türkiye üzerinden yılda 35-40 milyar metreküp gaz Avrupa'ya ihraç edilecek. Bu çok büyük bir rakam. Biliyorsunuz bu yıl Ukrayna ile çok büyük bir kriz yaşandı. Bugün artık bir alternatif aranıyor. Türkiye çok iyi bir alternatif olur. Türkiye şu anda Ortadoğu'nun lider pozisyonuna oynuyor. Irak'tan normal zamanda 80 milyon ton ham petrol geliyor. Bakü-Ceyhan hattından 50 milyon ton petrol geliyor. Samsun Ceyhan hattından 60 milyon ton petrol gelecek. 35 milyon ton ham petrol Ceyhan'ı öne çıkaracak. Ceyhan'da petrol rafineleri, depoları olacak. Bugün gayri menkul, finans, Telekom konularında yatırım yapan Araplar o zaman petrol konusunda da çok büyük yatırım yapacaklar. Bizim o büyük Arap sermayesini çekmemiz şart. 2005 senesinde 250 milyar dolar serbest dolaşan Arap sermayesi vardı. 2006'da bu rakam 400 milyara tırmandı. Türkiye her sene bu rakamın yüzde beşini çeksek 15-20 milyar dolar yapar.

Türkiye'ye gelen yatırımcıların karşılaştığı zorluk ne oluyor, bir de Türk yatırımcıların karşı karşıya kaldıkları zorluklar nedir?

Arap yatırımcılar açısından veya yabancı yatırımcılar açısından olsun Türkiye'de bürokrasi yatırım yapmalarının önünde büyük zorluk oluşturuyor. "Dünya Ülkeleri Açısından İş Yapma Kolaylığı" adı altında Dünya Bankası bir araştırma raporu hazırlamış. Dünya Bankası'nın bu araştırma raporunda Türkiye 2006'da 84. sıradan 2007'de 91. sıraya inmiş durumda. Örneğin Delta Petrol olarak Ceyhan'da bir rafine iskelesi yapıyoruz ve inşaata başlamak için on dört kurumdan uygunluk belgesi almamız gerekiyor. Bu belgeleri hazırlamamızın ise en az bir sene süreceği söyleniyor.

Türkiye'ye gelen yabancı yatırımcılar için bu bürokrasi büyük bir zorluk. Amerikalı veya Avrupalı iş adamlarıyla karşılaştırıldığında Türk işadamlarının finansman imkanlarımız çok kıt. Türk bankaları da pek finansman yapamıyor. Bir proje finansmanı için üç, beş, on sene gerekirken, bankalar en fazla bir sene içinde geri dönüş bekliyor, çünkü Türk bankalarının böyle bir sermaye akışı yok. Türk bankalarının teminatları kabul edilmiyor. Paris'ten, Belçikadan konfermasyon parası alıyoruz, bu da neresinden bakarsanız yüzde bir ile beş arası. Herkes de yurt dışından konfermasyon alamaz.

Son olarak Ortadoğu ülkeleri Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istiyorlar mı?

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini çok istiyorlar ve hatta Türkiye için lobi yapıyorlar. Gerçi ne kadar güçleri var, kim onları ne kadar dinler ayrı konu. Türkiye AB'ye girerse kendileri için büyük avantaj olacağını düşünüyorlar, çünkü onlar için Avrupa'nın kapısı Türkiye'de başlayacak.